

O VIZIUNE PE TERMEN LUNG PENTRU O ȚARĂ PROSPERĂ

Aprilie 2024

România se află într-un context complicat marcat de câteva dezechilibre macroeconomice: deficitele gemene – de buget și de cont curent, problema structurală a demografiei – diferența dintre populația activă și pensionari, necesarul de forță de muncă calificată și sănătoasă, dar și tranziția climatică care introduce costuri suplimentare și necesita reorganizarea unor sectoare economice importante. Este nevoie de o abordare strategică pentru a asigura menținerea în deficitul asumat pentru anii următori, dar și o relansare a economiei bazată pe piloni durabili.

Având în vedere cele patru tipuri de alegeri programate pentru 2024, acest an poate reprezenta un moment de cotitură pentru România. Poziția geostrategică, apartenența la UE, NATO, evoluția cu privire la Spațiul Schengen și perspectivele de aderare la OECD reprezintă avantaje competitive importante pentru România. Este nevoie de o consultare amplă între partidele politice, mediul de afaceri și societatea civilă pentru a contura o viziune comună și pentru a seta liniile directoare pentru dezvoltarea economiei și societății.

Pe termen mediu, România continuă să aibă acces la finanțare europeană care are potențialul major de a contribui enorm la dezvoltarea țării, însă pe termen lung țările UE vor fi nevoite să se bazeze din ce în ce mai mult pe finanțare proprie pentru proiectele publice de investiții, dar și să încurajeze investițiile private. De asemenea, resursele destul de limitate ale bugetului de stat trebuie să fie utilizate într-un mod mai rațional, adică pentru finanțarea proiectelor care generează venituri pentru autoritățile publice prin instrumente financiare și/sau printr-o combinație de instrumente financiare și subvenții, în baza unei analize atente a planurilor de afaceri pentru aceste proiecte. Această abordare ar trebui să se reflecte în mod corespunzător în politicile, strategiile relevante și, mai ales, în programele de finanțare în care utilizarea instrumentelor financiare este încă foarte limitată.

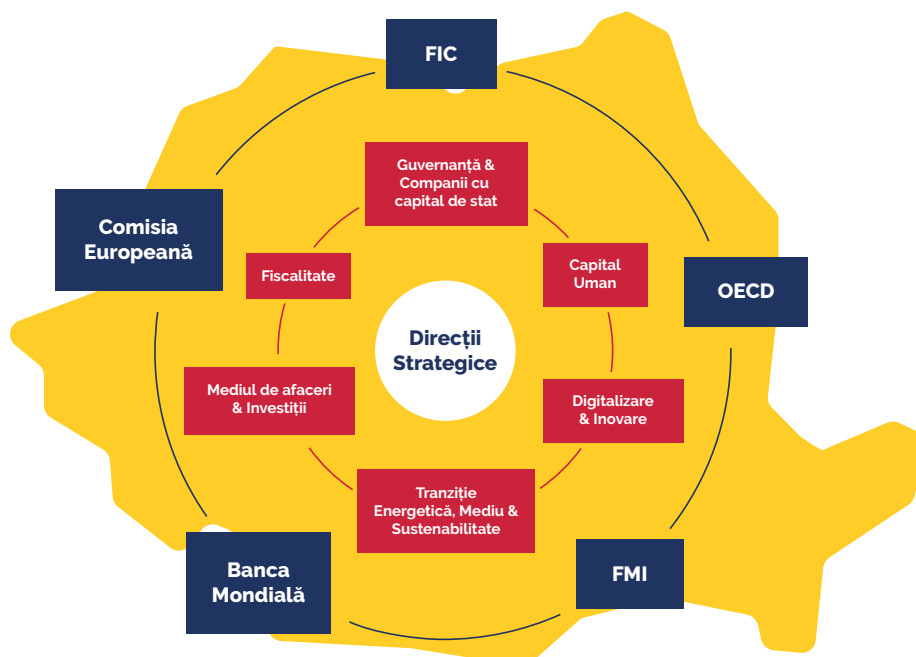
Investițiile străine directe au, de asemenea, o contribuție semnificativă în dezvoltarea economică, atât din punct de vedere al capitalului, dar și al avansului tehnologic și know-how-ului pe care îl aduc în lanțurile de producție și servicii în care sunt prezente. Un climat investițional prietenos se bazează pe consultarea cu mediul de afaceri și un cadru legislativ clar, echitabil, predictibil și stabil. De asemenea, cadrul macroeconomic, sistemul fiscal, dimensiunea pieței, serviciile publice, educația și talentele, nivelul de debirocratizare și digitalizare a administrației publice, tehnologia și infrastructura sunt la fel de importante pentru investitori atunci când decid o destinație pentru proiectele lor. Toate aceste elemente conduc nu doar la un mediu economic mai dezvoltat, dar și la bunăstare pentru cetățeni.

Consiliul Investitorilor Străini (FIC) analizează domeniile cheie pentru economie dintr-o perspectivă strategică, pe termen mediu-lung, conformă cu bunele practici din alte țări, dar și actualizată la specificitățile României. În acest sens, am derulat mai multe proiecte și analize – Va Urma, Cartea Albă, Studiul privind investițiile străine directe - cu scopul de a identifica blocajele actuale, oportunitățile și provocările pe care le are România, dar și măsurile care ar putea accelera dezvoltarea economică și competitivitatea țării în regiune. Totodată, am analizat recomandările și rapoartele instituțiilor internaționale pentru România (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică – OECD, Banca Mondială, Comisia Europeană, Fondul Monetar Internațional - FMI), dar și țintele și reformele asumate prin Programul Național de Relansare și Reziliență (PNRR) – tabelul din anexă.

În acest sens, prezentăm în cele ce urmează principalele recomandări ale FIC de măsuri pe termen mediu și lung pentru dezvoltarea durabilă a României, dar și corelațiile cu propunerile Băncii Mondiale, FMI, Comisiei Europene, OECD și cu jaloanele din PNRR, pentru a avea o perspectivă completă a direcțiilor strategice pe care România trebuie să le analizeze, să ierarhizeze, să implementeze și să le ajusteze în funcție de caracteristicile țării noastre.

Subliniem că toate organizațiile menționate recomandă transparența și predictibilitatea procesului legislativ, parteneriatele publice-private, reducerea folosirii ordonanțelor de urgență ca instrument de legiferare și urmărirea angajamentelor de sistematizare a evaluărilor impactului politicilor.

/ Fiscalitate

Măsuri comune

(FIC, Banca Mondială, FMI, Comisia Europeană, OECD, PNRR):

- Reducerea deficitului bugetar prin raționalizarea proceselor bugetare, creșterea colectării și ponderii veniturilor la bugetul de stat (inclusiv pe termen lung).
- Combaterea evaziunii/fraudei fiscale și reducerea decalajului de TVA.
- Digitalizarea și modernizarea ANAF (managementul integrat al riscurilor și modernizarea sistemelor).
- Reforma sistemului fiscal și un plan credibil pentru consolidarea fiscală.
- Retragera treptată a stimulentele/facilităților fiscale.
- Reforma pensiilor (creșterea vârstei de pensionare, restrângerea în timp a posibilităților de pensionare anticipată, eliminarea pensiilor speciale).

Măsuri adiacente:

- PNRR include ajustarea contribuțiilor la asigurările sociale (CAS, CASS, CAM), iar mediul de afaceri susține plafonarea acestora. Totodată, OECD atarge atenția asupra nivelului înalt al contribuțiilor sociale.
- O formă de impozitare progresivă, cu accent pe diminuarea poverii fiscale pentru salariile mici este recomandată de către Banca Mondială, OECD și FMI. Această măsură este recomandată a fi implementată într-un orizont de timp mai lung. Mediul de afaceri atrage atenția că tema despre impozitul progresiv versus cota unică ar trebui să fie mai amplă și nu ar trebui să se limiteze la cotele impozitului pe venit.
 - În primul rând, ar trebui să vizeze impozitarea totală (impozit pe venit și contribuții de asigurări sociale) ca procent din salariul brut. În 2021 impozitarea totală a fost de 37,2% în timp ce media UE a fost de 31,9%, iar media OECD de 34,5%. Conform ultimelor date publicate de Eurostat, România este a 5-a țară în UE, la același nivel cu Austria, ca mărime a sarcinii fiscale pe salarii.
 - În al doilea rând, fără o analiză a structurii economiei, este posibil ca introducerea acestui impozit să nu majoreze veniturile bugetare, dar să aibă alte efecte: migrarea forței de muncă, venituri subdeclerate (la plic) etc.
 - În al treilea rând, în lipsa unei reforme structurale profunde a ANAF, aplicarea și controlul asupra unui sistem progresiv vor fi foarte dificil de gestionat. Taxarea pro-

gresivă, adesea prezentă în economiile foarte dezvoltate, poate produce efectele preponderent pozitive scontate doar dacă prevederile sale țin cont de maturitatea economică și fiscală a statelor care o adoptă. În acest sens, țări precum Polonia și Cehia care revin treptat la taxarea progresivă au introdus și o serie de măsuri compensatorii, deductibilități.

- Banca Mondială și FMI recomandă reforma salariilor publice, inclusiv anularea posturilor vacante și predictibilitate asupra modului de alocare a resurselor bugetare pentru salarii și pensii.
- OECD recomandă, de asemenea, creșterea bazei pentru TVA prin aplicarea uniformă a unei cote standard.

Documente FIC: *White Book*, *Studiul taxelor platite de membrii FIC*, Analiza cu privire la impozitarea veniturilor în România, *România în OCDE*

Alte rapoarte care au stat la baza elaborării acestei secțiuni: *Ancheta economică a OCDE (ediția martie 2024)*, *Raportul Băncii Mondiale privind sistemul fiscal din România (ediția martie 2023)*, *Raportul Băncii Mondiale - Diagnostic Sistematic de Țară Actualizat (ediția iunie 2023)*, *Raport de țară FMI (ediția septembrie 2023)*

// Capital Uman

Măsuri comune

(FIC, Banca Mondială, FMI, Comisia Europeană, OECD, PNRR):

- Măsuri pentru reducerea inegalităților (minorități, femei, persoane vulnerabile, zone defavorizate) și creșterea incluziunii sociale.
- Analiza cheltuielilor în sectoarele sănătății și educației (eficiență și eficacitate).
- Dezvoltarea resurselor educaționale deschise.
- Programe pentru îmbunătățirea competențelor, inclusiv la locul de muncă.
- Digitalizarea sistemului de sănătate și dezvoltarea centrelor de dezvoltare a competențelor pentru personalul din sistemul public de sănătate.
- Modernizarea infrastructurii de sănătate pe termen mediu și lung.

Măsuri adiacente:

- FIC consideră că este necesară o creștere treptată a procentului din PIB alocat sănătății, pentru a reduce decalajul dintre România și alte țări din UE în ceea ce privește finanțarea sănătății. Ar trebui identificate noi soluții alternative pentru finanțarea sănătății, cu accent pe contribuții private, fonduri europene în perioada de programare viitoare, precum și parteneriate public-privat.
- FIC recomandă o mai bună formare, o educație medicală continuă, implementarea de sisteme moderne de management, care vor conduce la creșterea performanței cadrelor medicale. Descentralizarea sistemului de sănătate publică va conduce, de asemenea, la un management mai antreprenorial al fiecărei instituții medicale și rate mai mari de reținere a personalului.
- Principalele arii care ar trebui adresate pentru a gestiona deficitul de forță de muncă din economie, inclusiv prin măsuri precum importul de forță de muncă sunt, conform FIC: formarea personalului, dezvoltarea competențelor viitorului, dar și retenția de forță de muncă. De asemenea, este nevoie de dezvoltarea unei strategii pe termen mediu/lung privind adaptarea sistemului educațional la noul model de creștere economică bazat pe tranziția digitală și energetică.
- FIC și FMI recomandă implementarea a mai multor opțiuni pentru îngrijirea copiilor, astfel încât mamele să își poată relua activitatea mai repede.

- FIC și FMI recomandă măsuri de flexibilizare a cadrului de reglementare a muncii (part-time).
- OECD și Banca Mondială acordă o atenție deosebită educației, în special pentru mediile defavorizate și susține măsuri suport pentru școlile defavorizate, investiții în echipamente IT pentru școli, creșterea accesului la educație și îngrijire timpurie de calitate, în special în zonele rurale, sărace și marginalizate. Îmbunătățirea calității educației în școlile primare și secundare cu risc de abandon. FIC, de asemenea, consideră necesare toate aceste măsuri pentru pregătirea adecvată a viitoarei forțe de muncă și pentru reducerea discrepanței economice între regiunile României.
- FIC și Banca Mondială recomandă îmbunătățirea calității asistenței medicale și a siguranței pacienților, și furnizarea asistenței medicale în ambulatoriu pentru comunitățile vulnerabile.
- FIC atrage atenția, de asemenea, asupra importanței deosebite a educației tehnice și profesionale în dezvoltarea următoarei generații de profesioniști.

Documente FIC: **White Book, Va Urma**, Document de poziție privind finanțarea sistemului medical, **România în OCDE**

Alte rapoarte care au stat la baza elaborării acestei secțiuni: **Ancheta economică a OCDE (ediția martie 2024)**, **Raportul Băncii Mondiale - Diagnostic Sistematic de Țară Actualizat (ediția iunie 2023)**, **Raport de țară FMI (ediția septembrie 2023)**

///. Tranziție Energetică, Mediu & Sustenabilitate

Măsuri comune

(FIC, Banca Mondială, FMI, Comisia Europeană, OECD, PNRR)

- Capacitate suplimentară din energie din surse regenerabile.
- Consolidarea capacității de stocare a energiei electrice.
- Investiții în eficiența energetică în industrie.
- Măsuri pentru asigurarea eficienței energetice a clădirilor.
- Accelerarea procesului decizional privind utilizarea fondurilor europene disponibile pentru modernizarea sectorului energetic.
- Armonizarea documentelor strategice pentru mediu, energie și dezvoltare sustenabilă.
- Îmbunătățirea sistemului de gestionare a deșeurilor.
- Măsuri pentru atingerea neutralității climatice.

Măsuri adiacente:

- FIC recomandă urmărirea câtorva elemente pentru tranziția energetică: securitatea aprovizionării - gaze naturale și energie electrică, producția și consumul de energie regenerabilă, dimensiunea socio-economică a tranziției energetice, prosumatori, instrumente de finanțare publică. Dezvoltarea unui plan credibil de accelerare a utilizării surselor regenerabile în sectoarele dificil de decarbonizat, în special în sectorul de încălzire și răcire. Accelerarea procesului de reconversie profesională la nivel național și regional în vederea echilibrării potențialei reduceri a cererii de muncă în rândul activităților cu o producție ridicată de emisii de gaze cu efect de seră. Subliniem că toate instituțiile menționate mai sus recomandă scheme de sprijin axate pe consumatorii vulnerabili și condițiile pieței libere.
- FIC propune adresarea următoarelor aspecte din sistemul de gestionare a deșeurilor: atingerea obiectivelor privind gestionarea deșeurilor și alocarea responsabilității actorilor implicați în lanțul de gestionare a deșeurilor, transparența și trasabilitatea, acceptarea deșeurilor la reciclare și încetarea statutului de deșeu, dezvoltarea infrastructurii și unificarea sistemelor de raportare, fonduri pentru proiecte de mediu.

- FIC consideră necesar ca autoritățile să sprijine pe deplin decarbonizarea economiei prin toate mijloacele, inclusiv prin cofinanțare. Este recomandat, în acest sens, o planificare eficace și transparentă, precum și un cadru legislativ favorabil, inclusiv cu privire la modul de realizare a diferitelor obiective obligatorii ale UE, la modul de pregătire și adaptare a țării la noile tehnologii de implementare (CCUS, Biometan, baterii /active de flexibilitate, hidrogen etc.) ar favoriza inovarea și schimbul de cunoștințe și ar permite identificarea celor mai rentabile soluții în toate sectoarele economice, dar și în sectorul public.
- Conform studiului FIC & ASE - ISD par să joace un rol mai consistent în promovarea sustenabilității în economiile ECE decât în întreaga regiune a UE. Astfel, acestea pot conduce la investiții în proiecte de energie regenerabilă, la transfer de tehnologie și de know-how, care pot stimula dezvoltarea și adoptarea energiei regenerabile pe termen mediu și lung.
- OECD și FMI aduc în discuție aspecte referitoare la taxarea carbonului (inclusiv pentru anumite sectoare – transport, construcții) și eliminarea subvențiilor pentru combustibili fosili și introducerea unor accize. Mediul de afaceri consideră că orice noi taxe sau ajustări trebuie discutate cu toate părțile interesate și analizat contextul economic și competitiv al României. În acest sens, considerăm necesar crearea unui grup de lucru cu experții Guvernului, OECD, FMI și companiile private pentru a identifica cele mai bune măsuri care să asigure tranziția energetică. În acest sens este necesară o abordare adaptată care să ia în considerare particularitățile naționale ale pieței de energie și ale resurselor naturale.

Documente FIC: *White Book, Va Urma, Studiul privind ISD, Document referitor la managementul deșeurilor, Studiul privind piața energiei, România în OCDE*

Alte rapoarte care au stat la baza elaborării acestei secțiuni: *Ancheta economică a OCDE (ediția martie 2024), Raport de țară FMI (ediția septembrie 2023)*

IV. Mediul de afaceri & Investiții

Măsuri comune (OECD, Banca Mondială, FIC)

- Eliminarea constrângerilor normative care împiedică creșterea economică a firmelor productive și raționalizarea procedurilor administrative.
- Dezvoltarea unei abordări strategice și coordonate care să promoveze incluziunea financiară, alfabetizarea financiară, dezvoltarea pieței de capital și înverzirea sectorului financiar.
- Îmbunătățirea conceperii și a punerii în aplicare a politicilor care promovează adoptarea tehnologică, transferul de tehnologie, digitalizarea și modernizarea capacităților firmelor.
- Creșterea amplitudinii și a eficacității cheltuielilor pentru cercetare și inovare și consolidarea ecosistemului de inovare.

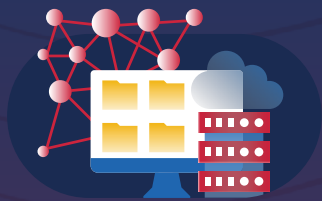
Măsuri adiționale:

- În primul rând, stimularea investițiilor străine directe cu valoare adăugată ridicată, de înaltă tehnologie și cu utilizare intensivă a cunoștințelor în sectoarele prioritare în care România poate crea avantaje competitive și poate avansa în lanțul valoric, cu productivitate mare pe lucrător. Acest lucru necesită acordarea de stimulente fiscale selective, cofinanțare pentru cercetare, dezvoltare și inovare, proceduri administrative simplificate și modernizarea infrastructurii în domeniul TIC.
- În al doilea rând, poziționarea României ca un centru pentru investiții străine directe durabile din punct de vedere ecologic în domenii precum energiile regenerabile, mobilitatea ecologică sau economia circulară. În acest sens, există un mare potențial de piață la nivel local și regional. Prin urmare, este imperativ să se adopte o legislație și reglementări cuprinzătoare și competitive, care să acopere stabilirea prețului carbonului, controlul poluării, standardele ecologice ale produselor, concurența loială pe piețele energetice etc. - pentru a reduce riscurile și a asigura randamente stabile pe tot parcursul ciclului de viață al acestor proiecte.
- În al treilea rând, îmbunătățirea absorbției fondurilor publice și a eficienței gestionării. Prin urmare, continuarea și, mai ales, punerea în aplicare a reformelor în materie de guvernare și consolidare fiscală, împreună cu soluții de guvernare electronică și măsuri de transparență sunt esențiale pentru a semnaliza angajamentul României față de dezvoltarea durabilă.

- În al patrulea rând, dezvoltarea capitalului uman. România încă beneficiază de avantaje de cost, dar activitățile cu valoare adăugată mai mare necesită competențe avansate. Prin urmare, sistemele de educație și de formare profesională trebuie modernizate pentru a răspunde așteptărilor investitorilor, facilitând, de asemenea, transferul de tehnologie.
- În al cincilea rând, promovarea capacităților unice ale României în străinătate, prin promovarea consecventă a ISD și a exporturilor. Eforturile ar trebui să vizeze acele țări europene care sunt investitori importanți la nivel regional, pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la competențele specializate ale României și la condițiile favorabile pentru stabilirea operațiunilor orientate spre export.
- În cele din urmă, monitorizarea impactului reglementărilor și politicilor de la nivelul UE asupra deciziilor de localizare și a investițiilor transfrontaliere, învățând în același timp din cele mai bune practici regionale, pentru a valorifica în timp util oportunitățile de ISD care apar.
- În concluzie, România trebuie să definească și să pună în aplicare o strategie coordonată, care să mobilizeze toți actorii publici și privați responsabili, pentru a transforma fluxurile ridicate de ISD în creștere durabilă, competitivitate și convergență cu UE. Atragerea de ISD de calitate pornește de la stimulente specifice, dar depinde în mod fundamental de capacitățile interne și de politicile integrate care sporesc competitivitatea.
- FIC consideră că eficiența agenției pentru investiții străine poate fi maximizată dacă aceasta raportează unui consiliu de supraveghere care să includă reprezentanți din toate instituțiile relevante în atragerea investițiilor străine (Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Afacerilor Externe, Administrația Prezidențială) și chiar reprezentanți ai ambasadelor și sectorului privat care ar putea aduce un plus de responsabilitate, eficiență și promovarea imaginii României ca destinație pentru investiții. Raportarea directă către prim-ministru și existența unui consiliu de supraveghere cu reprezentanță multi-instituțională ar fi un semnal că întregul guvern este orientat către performanță și reforme în direcția atragerii de ISD, și nu este doar o consecință a efortului unei unități restrânse sau a reprezentanților mediului privat. Colaborarea cu investitorii privați: asocierea cu principalele grupuri de investitori (străini și autohtoni) din România, astfel încât să se faciliteze legăturile între companii străine și românești private și, mai departe, cu universitățile, autoritățile publice locale și centrale. Aceasta poate contribui și la diminuarea deficitului balanței comerciale a României.
- FIC recomandă asigurarea unui instrumentar minim disponibil pentru fiecare municipiu din România – prezentări sectoriale, oportunități, bază industrială, potențiali furnizori și dinamica economiei din ultimii ani (de exemplu, grupuri de indicatori relevanți: forța de muncă, lanț de aprovizionare, impozitare și stimulente, infrastructura, aspecte de ordin fiscal și juridic, macroeconomie).
- FIC recomandă utilizarea strategică a schemelor de ajutor de stat sectoriale, care să se concentreze pe o selecție de domenii care (i) sunt competitive la nivel local și/sau (ii) au potențial înalt de a aduce o valoare adăugată mare în economie – creșterea pe lanțul de valoare adăugată către segmentele de tip R&D, Proiectare, After-service.

Documente FIC: White Book, Va Urma, Studiul privind ISD, România în OCDE

Alte rapoarte care au stat la baza elaborării acestei secțiuni: Ancheta economică a OCDE (ediția martie 2024), Raportul Băncii Mondiale - Diagnostic Sistematic de Țară Actualizat (ediția iunie 2023), Recomandările Comisiei Europene privind Programul Național de Reformă al României pentru 2023 și elaborarea unui aviz al Consiliului privind Programul de Convergență al României pentru 2023

V. Digitalizare & Inovare

Măsuri comune

(PNRR, Comisia Europeană, Banca Mondială, FIC)

- Tranziția digitală și investiții în transformarea și infrastructura digitală.

Additional measures:

- FIC și Banca Mondială recomandă promovarea și adoptarea tehnologiilor noi atât în sectorul public, cât și în cel privat, precum și digitalizarea interacțiunii dintre mediul de afaceri și administrațiile centrale și locale.
- FIC și Banca Mondială încurajează promovarea măsurilor de îmbunătățire a alfabetizării digitale în rândul populației. De asemenea, utilizarea instrumentelor digitale în activitatea de afaceri a companiilor în vederea tranziției către industria 4.0.
- FIC susține stimularea absorbției tehnologiei/ inovației, crearea parcurilor industriale dedicate pentru „smart factories” (fabrici inteligente) și cooperarea cu statele din ECE cu scopul de a împărtăși cele mai bune practici utilizate în domeniul digitalizării.

Documente FIC: *White Book, Va Urma, România în OCDE*

Alte rapoarte care au stat la baza elaborării acestei secțiuni: *Raportul Băncii Mondiale - Diagnostic Sistematic de Țară Actualizat (ediția iunie 2023), Recomandările Comisiei Europene privind Programul Național de Reformă al României pentru 2023 și elaborarea unui aviz al Consiliului privind Programul de Convergență al României pentru 2023*

VI. Guvernanță & Companii cu Capital de Stat

Măsuri comune (FIC, OECD, FMI, Banca Mondială):

- Măsuri antiinflaționiste – factorii de decizie din domeniul politicii monetare ar trebui să rămână concentrați pe reducerea inflației.
- Asigurarea că normele consolidate privind guvernanța corporativă a companiilor cu capital de stat sunt puse în aplicare și monitorizate în mod corespunzător.
- Îmbunătățirea managementului și al monitorizării entităților de stat.
- Actualizarea politicilor de eradicare a corupției, elaborarea și punerea în aplicare a unei noi strategii pentru sectorul justiției.
- Îmbunătățirea capacității administrative (în special administrația publică locală).

Additional measures:

- Banca Mondială și FIC recomandă implementarea bugetării bazată pe rezultate și reducerea deficitului bugetar și stabilizarea datoriei publice prin reforme politice și instituționale.
- FIC recomandă ca, pe lângă înființarea Băncii de Investiții și Dezvoltare, România să depună eforturi importante pentru dezvoltarea capacității administrative a autorităților publice în administrarea instrumentelor financiare și în conceperea și implementarea proiectelor de infrastructură publică finanțate prin instrumente financiare. În același timp, OECD consideră necesară asigurarea că Banca de Investiții și Dezvoltare este susținută de o bună guvernanță și evaluată periodic.
- FIC recomandă dezvoltarea unui cadru instituțional de coordonare a investițiilor publice și private.

Documente FIC: *White Book*,
Va Urma, România în OCDE

Alte rapoarte care au stat la baza elaborării acestei secțiuni: *Ancheta economică a OCDE (ediția martie 2024)*, *Raportul Băncii Mondiale - Diagnostic Sistematic de Țară Actualizat (ediția iunie 2023)*

Consiliul
Investitorilor
Străini

O VIZIUNE PE TERMEN LUNG PENTRU O ȚARĂ PROSPERĂ

Aprilie 2024